

БАГАТОВЕКТОРНА МОДЕЛЬ ВЗАЄМОДІЇ ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ ТА ПОЗАШКІЛЬНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ В ЕСТЕТИЧНОМУ ВИХОВАННІ ПІДЛІТКІВ

Сергій Лериса Володимирівна,

*к. пед. наук, доцент кафедри теорії та методики виховання, методист образотворчого мистецтва
Сумського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти*

У статті розкриті вектори взаємодії загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладів в естетичному вихованні підлітків, які представлені на рисунку.

Питання взаємодії закладів культури зі школами у справі організації активної художньо-творчої діяльності ще не достатньо опрацьовані і не набули поширення в практичній діяльності. Спостереження за діяльністю Центрів позашкільної освіти, створених при закладах культури, свідчить про те, що вони не мають чіткої концепції навчально-виховної діяльності, працюють з обмеженою кількістю дітей і майже не впливають на рівень естетичного виховання учнів. Тому важливо використовувати нові педагогічні технології, моделі організації позакласної роботи, які будуються на активній художньо-творчій діяльності дітей.

У цьому зв'язку художньо-творча діяльність дітей, яка здійснюється в рамках Центрів позашкільної освіти, створених при загальноосвітніх школах, має значні можливості в збагаченні духовного потенціалу дитини, формуванні духовних смаків та ідеалів, розвитку її естетичної культури. Отже, виникає необхідність розробки нової організаційної, педагогічної та виховної моделі діяльності школярів як позакласної установи при загальноосвітній школі.

Центр естетичного виховання повинен бути інтегрованим у навчально-виховний процес школи (на відміну від культурно-дозвілєвих центрів при закладах культури). Навчальний процес загальноосвітньої школи містить як складові так звані *класну* й *позакласну* роботу. Ці складові взаємопов'язані, але кожна з них має свою специфіку. Так, організація дозвілля школярів, як одна з форм позакласної роботи, має вибудовуватись на закономірностях дозвілєвої діяльності. Тим самим, позакласна робота як складова навчально-виховного процесу може виконуватись не тільки викладачами школи, а й фахівцями саме в галузі організації дозвілля і культурно-освітньої діяльності.

Але діяльність Центру естетичного виховання не зводиться до просто співпраці зі школою й допомозі організувати позакласну роботу з естетичного виховання школярів у більш повному обсязі. Головна мета – впровадити принципово нову модель організації позакласної роботи на основі активної художньо-творчої діяльності дітей.

Новизна моделі у тому, що Центр естетичного виховання при загальноосвітній школі інтегрований у навчально-виховний процес школи. Тобто, діяльність Центру естетичного виховання, з одного боку, будується на закономірностях організації дозвілля, а з іншого – тісно пов'язана з навчальним процесом. Ідея полягає в тому, щоб забезпечити триєдність

розвиваючої (у тому числі пізнавальної, виховної тощо), розважальної та рекреаційної (відновлення сил – фізичних, інтелектуальних, емоційних) функцій дозвілля дітей.

Необхідність інтеграції розвиваючого, розважального та рекреаційного ефекту художньо-творчої діяльності дітей зумовлено потребами удосконалення змісту та інтенсифікації форм естетичного виховання при одночасному уникненні перенавантаження сучасних школярів, забезпеченні психологічної розрядки засобами мистецтва. Реалізація цієї ідеї потребує перегляду змісту, форм і методів позакласної художньо-творчої діяльності дітей в умовах дозвіллевої діяльності. Потребують глибокого вивчення питання взаємодії художньо-творчої діяльності в процесі навчання на уроках та в процесі дозвіллевої діяльності дітей

Складаючи багатовекторну модель взаємодії загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладів в естетичному вихованні підлітків, ми усвідомлювали, що моделювання будь-якого процесу починається зі складових моделі та відповідно до створеної моделі опису методики взаємодії загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладів, яка уможливить ефективність естетичного виховання підлітків.

Взаємодія загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладів в естетичному вихованні підлітків складається із багатьох векторів, які наповнюють логічно зв'язану багатовекторну модель, наповнену новим змістом.

Безумовно, одним із векторів є **специфіка позашкільного навчального закладу**, яка полягає в тому, що по-перше, діти ідуть до позашкільного навчального закладу за власним бажанням, на відміну від уроків в загальноосвітньому навчальному закладу, які мають відвідувати всі учні обов'язково; по-друге, напрямок гурткової роботи обирають самі діти або їхні батьки, також за бажанням; по-третє, гурткова робота, яка потребує матеріальних внесків батьків, також обирається за бажанням, достатком батьків, з урахуванням матеріальних витрат на участь в гуртку їхньої дитини (гуртки, які не можуть існувати без костюмів, реквізиту, інвентарю тощо); по-четверте, батьки із задоволенням вносять благодійні внески, оскільки реально отримують результат виховної, навчальної, пізнавальної, творчої та інших видів діяльності власних дітей.

Наступним вектором багатовекторної моделі взаємодії загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладів в естетичному вихованні підлітків слід назвати **змістовну складову** саме навчально-виховної діяльності як загальноосвітніх, так і позашкільних навчальних закладів в естетичному вихованні підлітків. У загальноосвітньому навчальному закладі естетичне навчання і виховання в переважній більшості відбувається **на уроках** предметів художньо-естетичного профілю: образотворче мистецтво, музика, художня культура (ми беремо тільки для старших підлітків). Це проведення уроків відповідно до програм з образотворчого мистецтва та музичного мистецтва, які є домінуючими складовими типової програми "Мистецтво" для 5-8 класу затвердженою Міністерством освіти і науки України.

Відповідно до цієї програми учителі будують свої уроки, складають календарно-тематичне та поурочне планування. Естетичне виховання здійснюється вчителями загальноосвітніх навчальних закладів в межах виховної мети.

Програмне забезпечення позашкільних навчальних закладів відповідає типовим програмам затвердженим Міністерством освіти і науки України. За програмами позашкільної освіти відбувається навчально-виховна діяльність за напрямками позашкільної освіти (ми розглядаємо естетичний напрям). У позашкільній освіті існують так звані інтегровані курси, навчально-виховні курси, які здійснюють навчання і виховання за комплексними програмами (наприклад, еколого-натуралістичний і естетичний напрями).

Змістова складова проглядається в роботі педагога-організатора в загальноосвітньому навчальному закладі і в виховній роботі педагога – виховання культури тощо; в організаційно-масовій роботі; в конкурсній роботі; виставковій та просвітницькій роботі.

Взаємодія загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладів в естетичному вихованні підлітків відбувається в різноманітних формах:

- запрошення на майстер-класи, свята (календарні, традиційні), з метою залучення учнів до позашкільного навчального закладу;
- ініціювання та проведення спільних конкурсів (вокальний, читців, "Паперові дива", "Вітальна листівка", "Різдвяний янгол", "Збережемо ялинку разом" та ін.);
- розробка разом із учителями загальноосвітніх навчальних закладів положень, критеріїв та показників оцінки різноманітних як професійних, так і учнівських конкурсів;
- співпраця з учителями;
- вивчення та аналіз програм художньо-естетичного профілю загальноосвітніх навчальних закладів для внесення корективів у планування роботи позашкільного навчального закладу;
- вивчення планів позакласної роботи, факультативної, гурткової роботи в школі з метою корегування планів позашкільних навчальних закладів;
- "Педагогічна майстерня", яка проводить для всіх учителів, які мають бажання підвищити свій професіоналізм зі свого фаху;
- "Школа молодого вчителя", яку відвідують молоді учителі для набуття власного досвіду та підвищення якості викладання предмету;
- проведення методичних об'єднань з педагогами-організаторами, які потім продовжують роботу із класними керівниками, це може бути робота з активом підлітків і старшокласників, бесіди, тренінги "Як бути активним", "Як бути лідером", "Розвиток власної творчості";
- "Батьківська школа", створюється і проводиться для батьків як для реклами власних досягнень, так і досягнень дітей, залучення їх до позашкільного навчального закладу;

- довготривалі проекти з дітьми для розвитку їх виховання, виховання культури тощо;
- бесіди, анкетування для виявлення творчих і обдарованих дітей, для подальшого розвитку їх творчих здібностей, для самореалізації вихованців, для їх акмеуспіху, бо якщо вони будуть успішними у гуртку, то стануть успішними і в житті;
- профорієнтаційна робота;
- "Центр Дозвілля" – дозвіллева діяльність, яка дозволяє відповідно до комплексних програм залучати дітей до змістовного дозвілля;
- музейна діяльність дітей і вчителів – пропаганда культури, залучення до національних, народних традицій, звичаїв, поширення нових знань, проведення експедиції "Герої Ельбрусу";
- Зірковий бал – шанування лідерів-активістів учнівського самоврядування; шанування переможців учнівських предметних олімпіад; переможців МАН.

Безпосереднє керівництво так званою, масовою роботою позашкільного навчального закладу покладено на методиста позашкільного навчального закладу.

Підлітки можуть організувати естетичне самовиховання. На цей процес впливатимуть характер підлітка; темперамент підлітка; поведінка підлітка; комунікабельність; словниковий запас; знання, уміння, навички; впевненість в собі; зовнішній вигляд; спілкування в колі однолітків; естетичне сприйняття світу; віяння моди, свій стиль в одязі, зачісці тощо; бажання створювати предмети краси та дарувати цю красу іншим.

Вихованці, які залучені до естетичного процесу, до будь-якого процесу створення краси, проектної діяльності, пошукової діяльності та ін., будуть проявляти любов до краси, її шанування, братимуть участь у майстер-класах "діти-дітям", враховуватимуть думки однолітків, цінуватимуть працю й твори мистецтва однолітків, матимуть зразок для наслідування (саме однолітків).

Важливим вектором взаємодії загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладів в естетичному вихованні підлітків є **оновлення матеріально-технічної та методичної бази**. Батьківський комітет є ядром всіх ідей, що стосуються естетичного, комфортного навчально-виховного процесу вихованців (кондиціонери, ремонт приміщень тощо). В позашкільних навчальних закладах, так як і в загальноосвітніх навчальних закладах існують батьківські піклувальні ради і де ці ради є дійсно дієвими, діти з радістю, яз задоволенням приходять до ошатних, прибраних, відремонтованих, теплих кімнат, приміщень, до красивої будівлі, в якій навчаються, що також є ефективним в естетичному вихованні підлітків.